

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 860.

CHICAGO, ILL., 6. MARCA (March 6), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravištvu (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

Prava taktika ljudskih učiteljev je vzgajati, ne pa zavajati maso.

“Vse bi še bilo, ko bi imeli dobre voditelje,” je dejal Janez. Luka pa mu je odvrnil: “Dobrih voditeljev sploh ni! Vsaki te bo prodal. Jaz nikomur več ne verjamem.”

Na odru rohni govornik proti “voditeljem”. Med članstvom unije šepeta ta ali oni o “podkupljenih voditeljih.” V času velikih stavk vedo gotovi ljudje natančno povedati, koliko je dobil ta in koliko oni voditelj od kompanije.

Vojno so povzročili socialistični voditelji. Kdor ne verjame, naj pogleda v demagogične liste od leta 1914 naprej. Versaillski mir je delo socialistov. Če dvomite se prepričajte v istih listih.

Potemtakem so voditelji največja nesreča za človeštvo. Ko ne bi bilo njih, posebno ljudskih voditeljev, bi bilo lepše na svetu. Koliko srda, koliko besed bi bilo prihranjenih, če ne bi bilo treba karati voditelje!

Pride doba, ko voditeljev v današnjem pomenu besede ne bo več. Kadar otrok doraste, ne rabi več varuha ali varuhinje, da bi ga vodila za roko. Ampak ta doba je še zelo daleč. Človeštvo je še zmerom otrok, četudi nekóliko pametnejši kakor nekaj stoletij nazaj.

Prvotno je imelo človeštvo glavarje. Tem so sledili vladarji, ki so bili ali “božji sinovi” ali pa vsaj vladarji po milosti božji. Odgovorni so bili samo Bogu. Počasi se je to spremenilo. Ljudje so si pričeli sami izbirati voditelje. To je bilo sicer proti božji volji, ampak ljudje so bili močnejši. Podanikov, kakor jih je poznal še srednji vek, ni več. In če smo šli že toliko naprej, zakaj ne bi šli še dalj?

Velika večina ljudi še ne zna izbirati voditeljev, oziroma, po našem mnenju slabo izbira. Imamo še nekaj vladarjev, ki pravijo, da nosijo krone po volji ljudstva. Imamo ministre, feldmaršale, generale, papeže in kardinale, kormpirane državnike, fanatične moraliste in blazne evangeliste, nam pa se zdi, da bi brez njih čisto lahko izhajali. V političnem in gospodarskem življenju imamo neštete samopostavljene voditelje, o katerih smo prepričani, da so ljudstvu samo v škodo. Pa vendar imajo pristaše, ker bi drugače ne bili šteti med “voditelje”.

Masa, kakor je bila v prošlosti, je hotela glavarje, vladarje, bogove, čudodelnike in duhovnike. Masa kakor je danes, ne potrebuje več toliko bogov in vladarjev, ima pa še cele polke duhovnikov in voditeljev, ki ji niso v korist.

Napadati voditelje in pri tem slikati ljudi za nekaka popolna bitja je največja nesmisel. Zavednih, razumnih ljudi ne more nihče izdajati in še veliko manj prodajati. Inteligentnega ljudstva ne more nihče voditi po napačnih potih. Razumno članstvo si bo izvolilo sposobno, zanesljivo vodstvo, in če to vodstvo ne bo odgo-varjalo potrebam in interesom organizacije, ga bo vrglo s poti.

V odbore mnogih ameriških strokovnih unij so bili izvoljeni radikalci. Ali — članstvo se ni prilagodilo njim, pač pa so se radikalni voditelji prilagodili — večini članstva. V evropskih kabinetih imamo ministre, ki so bili leta nazaj voditelji takozvanih radikalnih strank. Pririnjili so se v vlade in se asimilirali — večini prebivalstva. Iz radikalcev so postali zidarji reakcije in sovražniki evolucije.

Voditelji današnje večine so slabi, ker je večina slaba, to se pravi nevedna in radi svoje-ga neznanja konservativna in skrajno starokopitna. Njeni voditelji sicer niso nevedni, toda po duhu so ji sorodni in zato jo zastopajo.

Dogaja se, da v masi zavre. Ko gredo stvari z normalnega tira, se masa vzbudi. Morda jo požene v nervozno vrvenje glad, morda zatiranje, morda kaki drugi ali pa mnogo vzrokov. Kadar je nezadovoljna, zavrže stare voditelje in si najde nove, oziroma, novi se ji usilijo.

Pri volitvah v jugoslovansko konstituanto pred par leti so velike množice glasovale za komuniste, večinoma v Srbiji, Macedoniji in Črnigori. Že pri naslednjih volitvah so iste mase šle nazaj k starim voditeljem in mnógi komunistični poslanci so danes poslanci ali pa političarji buržvaznih strank.

Pravili so nam, da je ves italijanski proletariat zaveden in da je italijansko kmečko ljudstvo sito zatiralcev. Vse je bilo zrelo za preobrat. Preobrat se je res dogodil, ampak ne tak,

kakršnega so nam nekateri obljubovali. Politični otroci v ekstremnih vrstah vale krivdo na socialiste. To nima smisla. Ako bi fašizem ne imel nobene zaslonbe v masah, v nevednih masah italijanskega ljudstva, ne bi mogel priti na vlado in zatreti vso opozicijo. Masa valovi danes sem jutri tja, in bo valovila brez pravega cilja toliko časa, dokler ne bo razum v poprečnem človeku močnejši kakor instinkti.

Po zmagi boljševiške revolucije v Rusiji si je vzela nova vlada za glavno nalogo prilagoditi maso novemu režimu. Odpravila je vse, ali pa skušala odpraviti, kar je spominjalo na prošlost. Posvetila je največjo paznost šolstvu in si prizadevala naučiti ljudstvo čitati, da bo vedelo, kaj hoče nova vlada in v čem se razlikuje od prejšnje. Hotela je zatreti korupcijo, profitarstvo, pohlep po bogastvih, pretepe in podobne socialne hibe. Dosegla je zaupanje pri masah, ne zato ker jim je dajala lepe nauke, ampak zato, ker je dala mužikom zemljo in ker je dala delavcem več svobode kakor so jo imeli poprej. Kljub temu je morala iti tudi ona bližje masam in jim dajati koncesije.

Tisti, ki najbolj rohne na odrih proti voditeljem unij, so večinoma sami kandidatje za voditelje. Resnični prijatelji delavskega ljudstva uče članstvo in ga vzgajajo, da ne bo za vse čase rabilo voditelje, ampak funkcionarje, ki bodo izvrševali voljo članstva. Voditelji nevedne mase in voditelji ekstremne levice sta dva elementa, ki se igrata z instinkti mase. Oba igrata na nevednost ljudi, na fanatizem v eni ali drugi formi. Oba sta škodljiva napredku.

Dobro vodstvo je potrebno vsaki delavski politični stranki in vsaki uniji. Veliko bolj pa ji je potrebno razumno članstvo. Naj bodo voditelji še tako sposobni in pošteni, njihova organizacija ne bo pomenila ničesar, ako bo imela nevedno, nezanesljivo članstvo. Boljša je organizacija s slabim odborom, v kateri prevladuje razumno, zavedno članstvo, kakor pa organizacija z dobrim odborom pa nevednim članstvom. Odbor se lahko nadomesti. Članstvo ostane.

Taktika pravih ljudskih učiteljev mora biti vzgajati, ne pa zavajati maso.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

860

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

Kampanja za osvoboditev vojaških jetnikov.

V federalnih zaporih v Leavenworthu se nahaja sto petnajst vojakov, ki so obsojeni na dolgoletne zaporne kazni radi pregreškov, ki so jih storili za časa službovanja v ameriški armadi v Franciji in v tukajšnjih taboriščih. 38 izmed njih je bilo obsojenih radi umora, kar nekateri jetniki ne morejo razumeti. Par izmed njih, kakor pišejo listi, je bilo odlikovanih radi junaštva v bojih z nemškimi vojaki. Eden teh obsojencev je ubil sedem nemških vojakov in dobil medaljo za svojo hrabrost. Ko je ubil državljana Ameriki prijateljske države, je bil obsojen na dosmrtno ječo. Trinajst vojakov je obsojenih radi posiljenja, 28 pa radi nameravnega posiljenja. Dekleta so bila toliko srečna, da so se jim ubranila, vojaki pa so v zaporih za namerovane grehe. Drugi so bili obsojeni radi ropov, poneverb, izsiljevanj, dezertiranja in drugih pregreškov. Izmed vseh jetnikov so bili ti najbolj pozabljeni.

Dogodilo pa se je pred par tedni, da se je nanje spomnila Ameriška legija, čikaška "Tribuna" in krdelo patriotskih organizacij, ki so pričele s kampanjo za osvoboditev vojaških jetnikov.

"Tribuna" vprašuje, kako je mogoče držati v zaporu vojake, ki so se faktično borili na evropskih bojiščih, medtem ko smo izpustili "špijone", izdajalce in "slakerje", ki se niso hoteli odzvati pozivu domovine in braniti čast zvezdne zastave.

Debs, Herman, O'Hare, člani I. W. W. in drugi radikanci, ki so bili poslani v zapor, niso bili obsojeni radi kakih kriminalnih dejanj, ampak radi svojih mnenj o vojni, ki so bila drugačna kakor pa mnenja ljudi, ki so pognali svet v klanje. Kar se tiče nemških špijonov, jih je bilo samo par v zaporu, ki so bili za zidovjem samo po nekaj dni in tednov, potem pa oproščeni, ker so imeli za seboj "velik pull". Zadnji politični jetniki so bili izpuščeni iz zveznih zaporov šele koncem preteklega leta. "Tribuna" ne dela časti sebi, niti zaprtim vojakom, ako primerja politične jetnike s "kriminalci". Ampak bolj zanimivo je vprašanje, čemu so se "patriotski" krogi zavzeli za zaprte vojake šele sedaj.

Ko je prišel Debs na prosto, je pričel s propagando za osvoboditev vseh političnih jetnikov in tudi zaprtih vojakov, ki so bili poslani v ječo radi kriminalnih dejanj. Ko so bili osvobojeni člani I. W. W., so pričeli tudi oni s kampanjo za osvoboditev "izgubljenega bataljona".

Mi smo za osvoboditev vojakov, zaprtih v Leavenworthu. Obsojeni so bili radi prestopkov, ki jih civilizirana družba smatra za zločine celo v vojnem času. Ampak ko bi čislana "ci-

vilizirana" družba ne vzela teh fantov in mož iz delavnic in domov in jih ne pognala v klavnico in taborišča, bi ostali v očeh ljudi in justice poštenjaki. Najbrž ne bi nihče izmed njih napravil zločina v normalnem življenju. Napravili so kriminalna dejanja v izrednih, nenormalnih okolščinah, katere so povzročili kriminalci, ki niso bili in nikdar ne bodo poslani v ječe.

Tisti, med njimi "Tribuna", ki povzdigujejo omenjene zaprte vojake nad politične jetnike, pa insultirajo s tem sami sebe. Politični jetniki so šli v zapor radi idej in svojih prepričanj, ne radi umorov, ropov in posiljanja. In v tem je razlika, tudi če je Tribunini uredniki nočejo ali pa ne morejo videti.

Socialistični poslanci v evropskih parlamentih.

Socialistični poslanci so posebno v nekaterih parlamentih evropskih držav zastopani v zelo močnem številu, n. pr. v Angliji, Nemčiji, Nemški Avstriji, Češkoslovaški, Finski, Belgiji itd. Italija, ki je imela do fašističnega preobrata močno socialistično zastopstvo v državnem zboru, je padla znatno nazaj. Jugoslovanska skupščina ima samo dva socialistična poslanca, in Rumunija enega.

V sledečem podajamo nekoliko statistike o številu socialističnih poslancev, ki smo jo povzeli po šidskem "Pravu Naroda". Prva številka znači število socialističnih poslancev, in druga odstotek od skupnega števila poslancev.

Država	Število soc. poslancev	Odstotek od celokupnega štev. poslancev
Anglija	192	30,9
Nemčija	173	37,7
Avstrija	67	40,2
Belgija	68	36,6
Danska	48	32
Estonija	20	20
Francija	50	8,6
Finska	53	26,5
Španija	41	7,7
Ogrska	25	10,2
Nizozemska	20	20
Latvija	37	37
Norveška	8	5,3
Poljska	41	9,9
Rumunija	1	
Švedska	93	40,4
Švica	43	21,7
Češkoslovaška	82	28
Jugoslavija	2	0,6

V Zedinjenih državah imamo v kongresu samo enega zastopnika socialistične stranke in dva od minnesotske farmarske-delavske stranke ter takozvani progresivni blok, katerega člani so bili izvoljeni na listi republikanske in demokratske stranke. Ako bi imeli prporčni volilni sistem, bi imeli v kongresu do štirideset socialističnih zastopnikov.

SEMINTJA.

Pastirska pisma. — Pregarjana nagota. — Nerazumljivo odlikovanje. — Črnci si sekajo pot v "society". — Nezanimiva vest. — Volilna pravica. — Kdo jo zna rabiti?

Sedaj smo v postu in na dnevnem redu so pastirska pisma katoliških škofov in kardinalov. Irski primat kardinal Logue pravi v svojem pastirskem pismu, ki so ga čitali v irskih cerkvah zadnjo nedeljo, da Irska ne more biti več ponosna na svoje ženstvo. Skromnost in čednost, ki je dičila irsko ženstvo, je po kardinalovem mnenju izginila. Nečimrnost se je razpasla med njim. Postale so vdane modi in žive za modo. Mesto da bi se dostojno oblačile, tekmujejo med seboj, katera bo imela manj obleke na sebi. Kakor se oblačijo danes, je vpijoč škandal, pravi njihova eminenca. V enemu delu pastirskega pisma kritizira moderne plese in plesno manijo med mladino. Na koncu pisma daje nasvete za gospodarsko rekonstrukcijo Irske.

Kardinalni vikar v Rimu je ukazal italijanskim duhovnikom, da ne smejo dati svete hostije ženskam, ki pridejo k obhajilni mizi nedostojno oblečene. Ta dekret je bil izdan v sporazumu s svetim očetom. Logue grozi, da bodo tudi druge katoliške škofije prisiljene slediti temu zgledu.

Isto nedeljo so čitali v katoliških cerkvah v Belgiji pastirsko pismo kardinala Mercierja. Belgijcem priporoča sodelovanje z vlado v interesu gospodarske obnove. Na ženske apelira, naj ne kupujejo svilenih nogavic, za katere so v prošlem letu potrošile 160,000,000 frankov (\$8,000,000). Taki izdatki povzročajo padanje belgijske valute in podraževanje življenjskih potrebščin. Kardinal Mercier pravi v svojem pismu, da je Nemčija namenoma runirala svojo valuto. Po njegovem mnenju bo vojna, začeta l. 1914, končana šele l. 1928. Nemčija je izgubila eno vojno, toda pričela je z ekonomsko vojno proti zaveznikom in primat Mercier apelira na Belgijce, naj grede tudi v to vojno enako navdušeni, ako hočejo prisiliti Nemčijo, da se bo podala in popravila krivice. Nemških katoličanov ni razveselil s svojimi pastirskimi grožnjami.

Židovska in razne krščanske religije so poslale k čikaškemu županu Deverju deputacijo, ki ga je opozorila na premalo oblečena dekleta,

ki nastopajo v korusih v raznih čikaških gledališčih. Župan jo je potolažil z obljubo da bo storil primerne korake in odpravil pohujšanje. Imenoval je posebno komisijo, ki je dobila ime "nudity censors", in ukazal šefu policije, naj se v zadevi reformiranja gledališč ravnajo po njenih navodilih. Rezultat: pevke in plesalke v korusih se morajo "dostojnejše" oblačiti. Čudni in smešni so ljudje, prav od kardinalov navzdol.

Papež Pij je odlikoval generala Wooda, guvernerja Filipinskih otokov, z medaljo miru "v priznanje njegovih zaslug za človeštvo". Ni hče, niti general Wood ne ve, kakšne so te zasluge.

James C. Thomas, črnc, pomožni generalni pravdnik, je iskal zase in družino stanovanje v kraju, primeren njegovemu stanu in službi. Belopoltna elita v New Yorku ga ni marala v svoji soseščini. Ker ni dobil stanovanja, je kupil hišo za \$200,000. Belopoltna gospoda je vznemirjena radi priselitve tega nigra in premišljuje, kako bi ga na lep in dostojen način izgnala. Jackson Robinson, newyorški črnc, se je poročil, kar ni nič izrednega. Edina izrednost njegove poročne slavnosti je v tem, da ga je stala malo vsoto \$40,000. Črne dame so imele na sebi dragocene obleke, ki so bile dne 4. marca razstavljene na neki modni razstavi v Chicagi. Tudi črnici se "amerikanizirajo".

V Noxonu, N. J., se je dne 1. marca dogodila eksplozija dinamita. Posledica: okoli trideset mrtvih, 60 nevarno poškodovanih. Hišica Mrs. Dumasove, ki se je nahajala blizu tovarne, je zletela v zrak. Ona, trije njeni otroci in vasovalka so med ubitimi. To ni zanimiva novica.

Na Grškem se pripravljajo radi vprašanja republike. Republikanci, njim na čelu častniki grške armade, hočejo, da se parlament izreče brez odlašanja za republiko. Ministerski predsednik Eluatharios Venizelos in njegovi pristaši hočejo, da to vprašanje reši ljudstvo s splošnim glasovanjem. Grški kralj je na "neprostovoljnih" počitnicah pri svojih sorodnikih na rumunskem dvoru, od kjer opazuje ljute boje na Grškem. Ako ne bodo odločevali o formi grškega vladnega sistema zunanji vplivi, je dinastija Glucksburg, ki je bila dosedaj vladarica Grčije, doigrala. Toda razum Grkov hočejo odločevati o vprašanju monarhije ali republike na Grškem tudi drugi, n. pr. rumunski in belgijski dvor. Venizelos skuša pomiriti republikance in jih pridobiti za referendum, ampak stari diplomat nima več tiste sreče kot jo je imel med vojno in v Versaillesu.

Žurnalist Constantine Brown poroča iz Aten, da večina grškega ljudstva sploh ne ve, kaj je republika. To je baje vzrok, da hoče armada, ki je sedaj pod vodstvom republikanskih oficirjev, proglasiti Grčijo za republiko brez referenduma. V Belgiji nastopajo mnogi socialisti proti agitaciji za žensko volilno pravico, ker je ogromna večina belgijskega ženstva pod klerikalnim vplivom. Če dobe volilno pravico, jo ne bodo znale rabiti sebi v korist. Klerikalci bi s pomočjo ženskih glasov postali najjačja stranka in Belgija bi dobila strogo klerikalno vlado.

Argument, ki ga naglašajo grški republikanci in belgijski socialisti, je pravilen. Ampak, če hočemo biti logični, koliko jih je, ki znajo rabiti volilno pravico? Ni treba, da bi se ozirali na izpade volitev v parlamente, v katerih sede nazadnjaške večine, izvoljene večinoma z glasovi moških. Primernejšo sliko nam nudijo ameriške unije. Ljudje se uče glasovati že dolgo in se bodo še nekaj desetletij, predno se bodo sploh zavedli, kaj pomeni volilna pravica in kaj lahko dosežejo z njo v SVOJO korist.

V vsaki stavki enaka povest.

Zadnji teden so šli delavci in delavke industrije ženskih oblačil v Chicagi na stavko, ki jo vodi International Ladies' Garment Workers' unija. Na stavki je od tri do štiri tisoč krojaških delavk.

Kompanije so se zatele k starim sredstvom. Dobile so sodnijsko prepoved proti stavkarjem; čete policajev, peš in na konjih, stražijo njihove tovarne in odganjajo stavkarice. Razumljivo je, da pridno protektirajo stavkokeze, kakor navadno.

Družbe so odklonile posredovanje tretje nepristranske stranke. Izjavile so, da se ne marajo pogajati z unijo. Pripravljene pa so se pogovoriti "direktno z delavci in delavkami, ki so zaposlene pri njih". Napadajo glavnega podpredsednika unije, češ, da je on pognal delavce na stavko. Na kratko, kompanije ne marajo unije.

Ni je kompanije v Zedinjenih državah, ki ne bi imela svoje odvetnike, ki se pogajajo zanje na sodiščih in kjerkoli je potrebno. Delavcem pa odrekajo celo pravico, da bi jih smeli odborniki njihovih unij zastopati, kadar se bore za izboljšanje svojega stanja.

Gori omenjena unija je druga najjačja krojaška unija v Zedinjenih državah. V Chicagi je oslABLJENA radi-notranjih bojev, ki so se pojavili radi Fosterjeve Izobraževalne unijske lige.

Ali kaj storite za razširjenje "Proletarca"? Ako ne, čemu ne?

ANGELO CERKVENIK:

MARIŠKA.

(Nadaljevanje.)

Veliko je bilo število križev, ki jih je satan rezal v izmučeno telo človekovo in iz križev se je porodila brezoblična kepa krvi, krvavega mesa in presekanih kosti.

Kepa je ležala in ni je bilo žilice v njej, ki bi bila še živela, major pa je še dalje štel, štel do besnosti. Primerjal je glas te šibe in one šibe, gledal je obraze izdajalcev, ki so topli in ubili svojega odrešenika — in bil je vesel.

Sadistični smeh je s svojimi kremplji risal po njegovem obrazu oblike satanske naslade. Poslednja beseda onega, ki je umrl, je bila: "Maledetti!"

Mariška se je dvignila — njega pa so še vedno bili.

"Ne bo ga več, in kruha tudi ne bo več," so mehanično šepetale njene ustnice.

V temni noči je šla, dvignila je truplo, ki je bilo ostalo še vedno tam na klopi — tako je bil zapovedal major — in pokopala ga je poleg grobov, kjer so bili Rusi nad vhodom na pokopališče napisali:

"Našim junakom!"

IV.

"Hleba, mamuša, hleba!"

Hleba pa ni bilo, in sladkorja ni bilo, in mesa ni bilo. Zaman je prosila Daša.

Dolge dneve je presedela Mariška pri oknu. Lepe njene svetlomodne oči so temele, lezle so v glavo, skrivajoč se pred solncem in svetlobo, skrivajoč se, da bi ne videle neizmerne gorja, ki je grizlo dušo vse te pokrajine, kakor grizejo črvi korenine cvetlic. Toda v glavi so videle oči vse jasneje, popolneje, videle so, česar pod svetlobo solnca niso bile slutile.

V neki temni noči je šla na pokopališče, kjer je ležal človek.

Pokleknila je pred njegov grob in obraz je zarila v zemljo. Prosila je pomoči njega, ki je umrl s kletvijo na zbičanih ustnicah.

Slišal je in dvignil se je počasi iz groba. Bilo je opolnoči. Počasi in previdno se je zravnil, da bi se ne ranil v razbolelo telo.

Tema je bila tako silna, da je s svojo gostoto stiskala Mariškino telo, da ni mogla dihati. Silna je bila ta tema in velika.

Njegove oči pa so gledale z dvema visokima plamenoma. In v njenih prsih je gorel plamen. Telo, mrzlo, oledenelo, je bilo ogenj sam. Prijela se je z roko za sence in opekla si je prste.

"Gorim, gorim..." je šepetala, pa bilo ji je mraz.

Stopil je k nji.

Ni je bilo strah. Pričakovala je, da se bo zgodilo in zgodilo se je. Iz ran mu je kapljala kri, in iz vsake kaplje se je dvigalo k nebu prokletstvo, ki je rastle v tisočih stebrih, končujoč z dolgimi sulicami, zbadajočimi v mehko nebo.

Tudi ona se mu je približala. Podala mu je roke.

"Pozdravljena žena!" je rekel z netelesnim glasom.

"Pozdravljen, človek" je odgovorila. "lačna sem."

"Lačna si? Umri od lakote! Zveličana boš! Kajti lakota je seme satana samega, ki seje tisoče strašnejših muk, nego je ona sama, predvsem spoznavanje življenja z razumom."

"In Daša?"

"Pusti jo — naj živi, ali naj umre! Niti prvo niti drugo ni strašno!"

V tistem hipu se ji je zazdelo, da je postal ves teman, da sta ugasnili luči njegovih oči, da so se zrušili v prah ognjeni stebri, segajoči v mehko nebo.

Mraz ji je bilo, bila je lačna.

"Odprt je grob — poglej! Pojdi, vlezl se poleg mene, ne boš več lačna, niti žejna ne boš, tudi mraz ti ne bo! Lepo ti bo!"

Uzrla je pred seboj globoko odprtino. Okrog in okrog so stale brezmesne glave z velikimi, temnimi luknjami, z velikimi, belimi zobmi, s strašnimi, tenkimi rokami, s krčevito stiskajočimi se prsti. Kakor klešče so se stiskali prsti v pest, kroteč tako svojo neizmerno moč.

"Ho-ho-ho..." so se smejali. Prav razločno je slišala, kako so se rezali in kako so škripale kosti. Zdelo se ji je celo, da je nekaterc teh glasov že nekje slišala, da jih dobro pozna, da so ji bili nekdanj bratje, prijatelji, prav dobri prijatelji. Tistih se je najbolj bala.

"Kaj pa tvoj mož?" je rekel nekdo pogljiivo.

Zbežala je.

A njegove oči so gledale za njo, prosile v žarkih, prodirajoč temo in vse, kar jim je prišlo na pot:

"Umri, še je čas!"

A ona ni umrla.

"Naravnost tja pojdem. Saj me ne bo nihče videl, nikdo slišal in vzela bom mnogo hlebkov, mnogo mesa — tudi čokolade in kave. Moja Daša bo sita! Kaj bi rekel on, če bi vedel, da sem mu Marico pustila v stepi — da sem mu Dašo ubila z lakoto! Kaj bi rekel?"

"Umri," jo je zbedel žarek, ki je v trenutku razsvetil njeno mračno, okostenelo glavo.

Umreti? In on? On, ki jo tako silno ljubi — ali se tudi on potepa po širokem svetu v teh kolonah preklinjajočih, ali tudi on gleda uporno k tlom, zapored padajoč pod bremenom? Ali je tudi on med tistimi, ki kupujejo gnila sifilitična telesa v etapi? A se more to zgoditi?

Čudovite noči so bile! Dolge noči sta ležala v objemu, spavajoč, menjavajoč svoja telesa, hrepeneč po cvetu, ki se bo razcvetel na tem drevesu, cvet, del verige-večnosti.

Ali more in sme dati on, gnusnemu telesu, ki bi ga kupil za kopejko, vse tisto, kar mu je ona v dolgih letih dala iz svojega telesa in svoje duše brezmejno lepega in svetega? Da bi vse tisto na ljubo koščku poželjenja in strasti vrgel v blato in gnoj, da bi potem ubožen hodil po svetu, še bolj sključen, še silneje preklinjajoč svet in življenje?

Prvo noč sta ležala drug poleg drugega, pa je govoril:

“Strast ni vsebina, strast je pot, je komaj iskra, ki užge v čistih in nepokvarjenih dušnih vrsto občutkov, nepoznanih vsem tistim, ki so prodali svoje duše za gnoj. Strast je vhod, ki te privede v nepoznane kraje razkošja in velikega veselja, v najpopolnejšo čistost. Akt je materialen, a raj je ona stran od materije — dostopen pa je le po posredovanju materije. Vem, da bi krogla iztreljena iz puške, šla v neizmernost, če ne bi bilo zraka in raznih drugih ovir, a vem tudi, da bi nikdo in nikdar ne pognal kroglo v v neizmernost, če bi ne bilo zraka in drugih ovir.”

“Kako je mogoče” — tako je nadaljeval — “da morejo ljudje, žene in moške, tavati po svetu, iskajoč le dejanja in ne življenja! Iskajoč le iskro, rogajoč se plamenu? Smejali so se mi, norčevali so se iz mene, ko sem jim povedal, da sem še čist, še nedotaknjen. Jaz pa sem se smejal njim v sladki zavesti, da sem silno bogat, da sem posestnik milijard, a da se rogajo meni, ker so si za tistih dvesto, tristo rubljev, ki jih imajo, kupili cilinder in glace-rokavice, ki jih jaz ne potrebujem, ker pride čas — in danes je prišel, Mariška — ko si s svojimi milijardami kupim nebesa!”

Tako je govoril.

In sedaj da bi šel tudi on in bi dal papirnat rubelj, okužil svoje lepo, belo telo, žrtvoval svojo čisto dušo tistim, ki čakajo na vsakem oglu, da pride nekdo, ki je silno bogat, da mu ukradejo neprecenljivo bogastvo, katero si je bil izprosil od Boga samega.

“Umri,” je presunilo vse njeno bitje, “umri in rešena boš!”

“Ne, še ne . . . Živeti, da ga bom videla, četudi samo še enkrat, samo kratek trenutek, da me povede v kraljestvo božje, kjer ni etape, kjer ni fronte, ni sključenih brezdušnih teles, ki v hrepenenju po kraljestvu božjem silijo v zemljo prokletstva, zemljo porajajočo milijarde topovskih izstrelkov in tisoče milijonov bomb, napolnjenih s strupenimi plini, v zemljo, ki obenem ponuja milijonom tlačnih, da jih skrije pred svojimi lastnimi grozotami, da jih trpinči tembolj!”

(Dalje prihodnjič.)

Mojzes ali Darwin

spisal

Dr. A. DODEL,
vseučiliški profesor v Curihu.

(Nadaljevanje.)

Jaz pa pravim: prirodoslovja več učitelj, ki je prišel s pravo znanostjo v dotiko, ne bo nikdar, nikdar tako grešno eksperimentiral z razvoja zmožnim otroškim duhom, kakor se to na državne stroške godi v tisoč in tisoč šolah. Kakšno množino dobrega pouka bi lahko podajala ljudska šola mladim državljanom v njihovo korist in zabavo, če bi vsaki učitelj res poznal svetlice polja ter živali gozda in močvirja! Oj, kakšno življenje bi bilo to, če bi vedoči učitelj prekrižal v maju ali juniju s svojo veselo tropo polje in gozd, kjer odkrije vsaka cvetlica svoje skrivnosti in govori vsak grm svoj jezik, razodeva vsak dogodek sveti zakon in se blesti vsaki žarek! Ali ne bi postala vsaka šolska ura težko pričakovani, sveti čas, v katerem bi se iz svetlih oči ukaželjnih dečkov in deklic zasvetilo blaženo veselje navdušenja za resno spoznanje in pravo pojmovanje obdajajoče nas prirode!

Kdo jih je že videl, solze veselja in hvaležnosti za spremstvo v velike, vzvišene misterije prirode in svetovnega življenja! Kdo je že občutil najvišje vseh zadoščenj, kadar so prišli odhajajoči učenci učitelju povedati, da jim je on pokazal pot za razumevanje sveta, v kolikor ga lahko spoznavamo z našimi čuti, ter je s tem pripomogel, narediti iz njih misleče in spoznavajoče — srečne ljudi. — Bili so tisti učitelji, ki so pili iz studencev znanosti in so se potrudili s smotrenim študiranjem prodreti v duh prirodoznanja.

Ljudskošolskega učitelja pa namenoma zadržujejo od mest znanosti. Zdravnik, advokat, pridigar, inženir, kemik, stavbni mojster, tudi kmetovalec in gozdar, živinozdravnik in zobozdravnik in celo strojnik za kulisami in gledališki igravec: Vsi ti se naj uče v najvišjih šolah dežele in se naj sprijaznijo s pravo znanostjo: le ljudskošolski učitelj naj bo pital z vođeno juho svetohlinske farbarije.

In to se vrši sistematično! Seveda je ta sistem vreden najglobljega zaničevanja in najostrejšega zavračanja. Spodaj naj se uči še dalje zmota, zgoraj pa naj resnica odkriva svoj značaj. Vsak lažnjivi sistem pa vodi v moralno močvirje.

S svojo polovičarsko brezprincipielnostjo smo res zavozili že tako daleč, da se razširja v zadnjem času v različnih krajih in deželah po svetu, kjer je treba revidirati ljudske šole, reakcionarni klic: “Proč z realnostmi, proč s prirodoslovjem iz naših ljudskih šol! Nazaj k starem, enostavnemu programu; učiti se le pisa-

nja, čitanja in računstva!" Kako je mogoče, da se je razširilo to mnenje — v dobi prirodoslovja? — Večina otrok dobi le ljudskošolski pouk. In vsi ti, ki bodo tudi aktivni državljani, naj ničesar ne zvedo o prirodoslovju; ničesar o stvarih tega sveta in o naravnih zakonih, da bodo lažje dostojni obljubam za oni svet. Nazaj v srednji vek! Če le mogoče, nazaj v "dobri, stari čas" čarovniške vere, ko so prijatelje prirode sežigali na kol privezane kot krivoverce in hudičeve tovariše, in zadušili otroke, "ker so delali ptiče."¹⁾

Toda pozor! Če se jači ta klic, ima to gotovo svoje naravne vzroke. Bodimo pošteni in si povejmo, da bi bilo gotovo marsikje boljše, če ne bi bil za ljudsko šolo predpisan noben prirodoslovski pouk, ker se vrši mnogo prepovršno in pomanjkljivo. Kdor ni imel sam prilike prodreti v znanstveni način spoznavanja prirode; kdor sam radi pomanjkanja primerne predizobrazbe ni mogel postati topli prijatelj prirodoslovskih ved: ta bo ostal šušmar v poučevanju prirodoslovja. Tu ne pomagajo najboljše učila nič in vsi aparati in vse zbirke, ki mu jih da šola na razpolago, bodo učitelju le mrtev, zopern balast, ki ga nikakor ne vzpodbuja in usposobi k vzornemu pouku. In če ne občuti učitelj ljubezni in navdušenja za svoj predmet, bo vsa šola v tem predmetu trpela in rodila jalove sadove, ter zapravila mnogo časa in moči brez vsake koristi. Pouk v takšnem predmetu ne bo blago dejno vplival.

Da, rakovo pot gre in rakovo pot bo šlo dalje, dokler ne dobe ljudskošolski učitelji boljše, času primernejše izobrazbe; dokler ne bodo poučevali le gole resnice, ampak tudi zmote; dokler ne bodo učencev navajali bolj kakor zdaj k izurjenju čutov, po katerih prejemo utise zunanjega sveta; dokler ne bodo mladih svetovljanov učili pravilno opazovati, da bodo zmožni pravilno misliti in se enotno učiti, ter se bodo duševno in telesno razvijali kakor rastlina.

Tu in tam se že oglašajo pravo in razumno naziranje: ljudska šola naj po svojih močeh seznanja otroke s pojavi tega sveta, da bodo zmožni najti na tem svetu svojo srečo.

Bližam se koncu in formuliram temeljne zahteve za korenito preobrazbo ljudskih šol, in te postulate posvetim zakonodajni oblasti:

1. Vsak konfesionalni verski pouk naj radi verskega miru izostane iz državne ljudske šole.

Religija je privatna stvar posameznika in država se nima za njo brigati. Ona je privatna stvar in zato naj bo vsakomur na prosto dano, kaj in kako v njenih zadevah ravnati. Razum pa, "glava" državljana, je državna last, in njena največja posest. Zato je naloga in dolžnost države gojiti, pomnoževati in razvijati razum.

¹⁾ Tak slučaj pripoveduje stari rokopis neke švicarske knjižnice.

Tam, kjer za sedaj še ni mogoča odstranitev verskega pouka iz ljudske šole, je najnižja zahteva za prehodno dobo, da se popolnoma izloči iz pouka mojzeistična zgodba stvarjenja kot priznana zmota, in da se uči v ljudski šoli samo resnica in le resnica.

(Konec prihodnjč.)

Mali in veliki tatovi.

Ako gladen delavec vzame hlebec kruha, kos mesa ali vrečo premoga, ga aretirajo in zapro. Proces je zelo kratek — brez ceremonij in legalnih izvijan.

Vse nekaj drugega je, če vzameš tisoče akrov obsežna oljna polja, gozde, vodne sile in rude, ali pa če olajšaš blagajno kakega vladnega departmeta za nekaj milijonov. Vsa javnost ve, da je bila tatvina izvršena. Toda treba je dolgih preiskav, ki stanejo davkoplačevalce tisoče in tisoče dolarjev. To še ni dovolj. Ko poda preiskovalna komisija svoj izrek, najame predsednik par advokatov, katerim je tudi treba šteti tisočake. Zadeva se vleče po sodnih instancah, obravnave se odlagajo, in končno se na vse skupaj pozabi.

Klerk na banki, ki ukrade kak stotak, nima te sreče, ker ni "prominenten državljani". Če postane kak delavec tat, magari iz nujne potrebe, ga to ne oprošča krivde. Marš v zapor!

V razredni družbi je zmerom tako: male tatove obešajo, velike izpuščajo. Ta rek bo resničen, dokler bomo imeli sistem profitarstva in grabeštva.

Tako bo v socialistični družini!

F. A. V.

Neki časnikar je dejal, da ako bi se ameriško ljudstvo zanimalo polovico toliko za politiko kakor se zanima za komercializiran "sport", bi v tej deželi lahko v resnici vladala prosperiteta, ki bi jo bili deležni vsi — in ne samo nekateri, kakor danes.

Ameriški delavci mnogo vedo — o sportu seveda. Vsak pugilist (prize-fighter) jim je poznan, vsak njihov pretep imajo v spominu v največjih podrobnostih, za baseball se zanimajo bolj kot za katerokoli drugo stvar na svetu, sportne "zvezde" so jim ideal, in njihova duševna hrana jim je "sporting page" v dnevnem časopisju. Človek se čudi njihovemu spominu, kadar jih posluša v pogovoru o "sportu".

Toda kaj se godi v Washingtonu, za dogodke po deželi, za odkrivanje korupcije, za te stvari pa velika večina ameriške publike nima smisla. Manjšina se mora boriti za interese večine in razkrivati ter trebiti gnilobo, ki vlada v današnji družbi.

"Kruha in iger!" so rekli v starem Rimu. "Kruha in iger!" kličejo v današnjem modernem imperiju.

Ako se da masi toliko jesti, da ne strada, in toliko iger da se jo z njimi odvrne misliti, je vladajočemu sloju lahko vladati.

Tudi ženski spol se premalo zanima za politiko. Ta je poglobljen v "modo". Oba spola sta v tej deželi sedaj politično enakopravna. Oba imata volilno pravico in glas enega je toliko vreden kot glas drugega. Dolžnost moškega kakor ženske je, da posveti nekaj časa politiki in socialnim problemom.

Dasi je žena v industrialnih središčih pognana v delavnico, dasi jih je milijone zaposlenih v tvornicah in pisarnah, je tudi današnja družina odvisna največ od moževega, oziroma od očetovega zaslužka. Naloga in dolžnost žene je torej, da tudi ona skrbi za izboljšanje delovnih razmer, od katerih bo imel koristi njen mož — vsa družina. Pomagati mu mora v boju za izboljšanje življenskih razmer, in mogla mu bo pomagati le tedaj, če se bo zanimala za politično življenje, za boje, ki jih vrši delavsko ljudstvo v prid izboljšanja svojega stanja.

Studirati politiko in socialne probleme morda res ni zanimiv predmet, ampak je potreben. Človek mora marsikaj opravljati kar ni zanimivo, kar ga "ne veseli", ampak potrebno je, in ker je potrebno, mora! V političnem in ekonomskem svetu se odloča o usodi delavskega ljudstva, o usodi narodov in dežel, o miru in vojni. To je tako jasno, da ni treba šele prinašati dokazov. In vendar, kljub neštetim izkušnjam je večina delavstva še vedno brezbržna in dopušča, da se drugi igrajo z njegovo usodo.

Ameriško ljudstvo voli. Tudi na shode prihaja. Misli pa zelo malo v svoj prid, in tako imamo pred seboj milijone volilcev, ki volijo danes za republikance, jutri za demokrate, predsedajo danes s slona na osla in jutri obratno. Obe stranki sta enaki — ljudje pa mislijo, da je med njima razlika, zato ker postavljati druga drugi nasprotno kandidate. Korupcija vlada v obeh strankah, obe sta za današnji izkoriščevalni sistem in obe proti spremembi obstoječe ekonomske uredbe.

Človeštvo je še zelo "starokopitno". Večina se drži starih tradicij in običajev. Novotarij se brani in boji se izprememb. Neglede, kako dobre so izboljšave, nevedna večina jih gleda nekako s strahom in nezaupnostjo. Ako bi bili tako konservativni v "modi" in načinih življenja, kakor smo v politiki, bi še danes živeli v duplinah in v kočah primitivnega človeka. Imeli bi starodavne "narodne" noše in vojskovali bi se z orožjem, ki so se ga posluževali naši davni predniki. Ampak v modah smo še preveč progresivni. Marsikaka bogata in napol bogata dama, ki zabavlja čez socialiste zato ker mislijo "vse spremeniti," bi najraje videla, da bi se njena "kikelca" in svilene nogavice menjale v modi vsaj dvakrat na dan. Ekonomski sistem, ta pa mora ostati tak kot je na veke. In tudi bogati in revni morajo ostati. Sreča za človeštvo je, da se stvari vendar preminjajo — pa bilo to plutokraciji in nevednim masam prav ali ne. In manjšina, ki zna misliti, bo postala s časoma večina.

"Da, je že prav, ampak pod socializmom bo še slabše, kakor sedaj," odgovarjajo konservativni ljudje spodaj in zgoraj.

Nesmiselno bi bilo trditi, da te bodo čevlji, ki jih še nisi imel nikdar na nogah, ožulili. Dokler nimamo socializma, ne moremo reči, da bo pod njim slabše kakor pod kapitalizmom. Za brezdelne kapitaliste bo slabše, in ako se ga branijo je nam to razumljivo. Nerazumljivo pa je, da se ga branijo taki, ki nimajo ni-

česar izgubiti, pač pa vse pridobiti. Rajše recimo: Postavimo na krmilo socialistično vlado, dajmo ji priliko izvajati socialistični ekonomski program, in videli bomo.

Socializem ni fantazija ali utopija. Socialistični nauki so znanstveni. Socialistična ekonomija je veda sama na sebi. In pogoje, da bo enkrat izšla zmagovita iz boja, ima v ekonomski evoluciji. Socialistična gospodarska uredba bo služila vsemu ljudstvu. Današnja služi samo posedujočim slojem. Socialistična družba bo lastovala bogastva kot celota in produkcijo ter distribucijo bo uredila po potrebah celote. Socializem je masi težko pojmljiv, ali pa si ga predstavlja v napačni luči. Da ga spoznate takega kot je, se morate učiti. To bo v interesu vas samih in v interesu človeštva. Čim več inteligentnih ljudi, tim hitreje bomo napredovali.

Vzemimo za primeru razumno družino — socialistična družba v malem. Posestvo je njena last. Vsi člani družine opravljajo koristne poklice (advokata ni med njimi, ker ga ne potrebujejo). Vsi delajo za skupni blagor. Oče vodi delo in nadzoruje, ker ima največ sposobnosti in izkušenj. Mati vodi in upravlja gospodinjstvo. Sinovi in hčere delajo. Brat čevljar izdeluje obuvala, ne vsakemu po en par, ampak toliko kot jih potrebujejo. Istotako brat krojač, mizar, poljedelec itd. Vse kar družina potrebuje, ima. O profitu ni govora. Svojih izdelkov ne prodaja, oddaja pa jih tistim družinam, ki radi nepremagljivih ovir nimajo same dovolj sredstev za svoje vzdrževanje. Tej družini torej ni za profit, ker ga ne potrebuje. Sistem profita ji je sploh nepoznan. Dogodi pa se ji, da se ji pridelki kupičijo. Družina se posvetuje, pa sklene, da si bo znižala delovni čas. Vsak član družine ima mesec ali dva počitnic na leto. Z umnim delom si kljub skrajšanju delavnika večja produkte. Zopet je skrajšala delovni čas in proste ure posvetila izobrazbi. Napravila si je raj na zemlji. Ako bi kupičila produkte, bi napravila dva greha. Enega nad člani družine, ker bi predolgo delali ne da bi jim bilo v korist, in drugega nad pridelki, ker bi se jih prepustilo uničenju.

V tej družini ni "družinskih razmer". Sporov ne pozna. Med vsemi člani vlada prava bratska in sestrška sloga. Od časa do časa obdržuje posvetovanja, pri katerih odloča razum. Naslovi in stanovi je ne motijo. Vsi so enakovredni, vsi imajo enake dolžnosti in enake pravice. In vsi se jih zavedajo.

Ali ne bi bilo prijetno biti član take družine? In taka družina, ki bo obsegala vse človeštvo, pride! Nobena sila je ne more preprečiti, razun kaka naravna sila, ki bi pomenila konec človeškemu rodu. Ker pa znanstveniki pravijo, da bo ta planet še dolga tisočletja goden za človekovo bivališče, smo lahko prepričani, da socializem pride. To, kar se danes mnogim zdi utopija, bo nekoč resnica.

Starim ljudem, onemoglim in pohabljenim, bolnikom in materam, ne bo treba garati, ne beračiti. Naravna bogastva, prometna sredstva, naravne krasote itd., bodo last vseh in v službi vseh. Danes služijo le posedujočemu sloju.

Tu je par primer, kakšna bo družba, kadar bodo ljudje dovolj razumni, da si jo zgrade. Človeštvo je komaj na pragu svoje dobe. Civilizacija je šele v povojih. Človek je do danes še malo dosegel. Napreduje pa vendar. In napredoval bo.

Poučujte se o socializmu, da ga do dobra spoznate. Potem postanete tudi vi njegov nepremagljiv zagovornik!

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

“Sadovi Versaillesa in pot v socializem”.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 9. marca ob 2:30 popoldne bo predaval v Machinist Hall, 113 S. Ashland Blvd., sodrug Ernest Unterman, član uredniškega štaba soc. dnevnika “Milwaukee Leader”. Predmet predavanja: “The Fruits of Versailles and The Way to Socialism”.

Sod. Unterman je avtor mnogih del v socialistični literaturi. Prevedel je na angleščino Marksov “Kapital”, ki je ogromno delo. Razun “Kapitala” je prevedel na angleški jezik mnogo drugih knjig socialne vsebine. Unterman je na glasu kot eden najboljših poznavalcev situacije v mednarodnem delavskem gibanju in mednarodnega socializma.

Zapomnite si datum 9. marca in si ga rezervirajte za to predavanje.

Zadnjo nedeljo je predaval v Machinist Hall Ralph Chaplin, radikalni poet, ki je znan radi svojih aktivnosti v I. W. W. Predmet njegovega predavanja je bil “The Prison Experiences of a Radical.” Ralph Chaplin je bil namreč politični jetnik, kakor mnogo drugih članov I. W. W. in socialistične stranke.

Predzadnjo nedeljo je predaval Thomas M. Duncan iz Milwaukee, Wis., o aktivnostih socialističnega kluba v wisconsinski legislaturi.

Udeležba na Duncanovemu predavanju je bila slaba. Tudi članstvo kluba št. 1 se premalo zanima za angleške predavanja, ki se vrše vsako nedeljo pod avspicijo socialistične stranke okraja Cook.

Koncentrirajmo svoje energije pri delu za socialistično propagando in vzgojo!

DETROIT, MICH. — Na eni zadnjih sej kluba št. 114, JSZ., smo razpravljali o agitaciji za razširjenje Proletarca. Vsak zaveden delavec bi rad, da bi bilo naše časopisje razširjeno tako kot bi bilo potrebno, in da bi delavci tudi čitali!

Zelo važen problem za nas je, kako zainteresirati poprečnega delavca, da bo dobil veselje do čitanja. Le preveč jih je, ki ne marajo čitati nič drugega kakor kakšne vsakdanje “novice”. Pri čitanju teh ni treba misliti. Potrebno je, da smo poučeni o dnevnih dogodkih po svetu, ni pa potrebno, da bi delavci hlatali po “novicah” o “družinskih škandalih”, o orgijih in umorih. Take vrste novice so “delikatesa”, ki jo servirajo kapitalistični listi svojim čitateljem dan za dnem. S tem jih odvrnejo od čitanja koristnih stvari, iz katerih bi se kaj naučili, ob enem pa dajejo “publiki to kar hoče čitati.”

Ako bi publika **HOTELE** socialistične liste, bi ne imeli toliko truda za pridobivanje naročnikov kot ga imamo. Ker vemo, da masa radi svoje nevednosti “noče” vzgojevalnih listov, je za nas odprta edino pot čitacije. Mi hočemo, da bo masa hotela to kar mi hočemo da bo čitala. Treba jo je torej vzgajati in jo navajati na čitanje listov, ki so ji v korist. Vsak zaveden, razumen sodrug mora biti učitelj in agitator!

Agitacije ne bi smeli zanemarjati. Premnogokrat se dogaja, da naši sodrugi trošijo svoje zmožnosti v

akcijah in organizacijah, ki za delavsko gibanje nimajo nobene koristi, ali pa prav malo. Koncentrirajmo svoje sposobnosti in energije v socialistični organizaciji za socializem in socialistično vzgojo! — X.

“Stari” in “mladi”.

LORAIN, O. — Kakor govorimo o raznih drugih pomankanjih, govorimo tudi o “pomankanju” agitatorjev. Naše gibanje bi bilo večje in močnejše kot je, če ne bi bilo pomankanja agitatorjev.

Kar se moje osebe tiče, priznam, da sem slab agitator. Tudi živim v okolščinah, ki mi onemogočajo agitatorično delovanje. Dober agitator v tej naselbini je s. Ravnikar. Ako nima večjih uspehov pri svojem delu, ni to njegova krivda, ampak zopet pomankanje kooperacije in duševna lenoba med večino ljudi.

Včasih čitamo, da se starejši sodrugi pritožujejo nad mlajšimi delavci radi njihove brezbriznosti za socialistično gibanje. Meni se zdi, da je precej krivde na “starih”, ker ne znajo pridobiti mladino v svoj krog. Bil sem v neki naselbini član kluba, kjer se je “mlade” nekako zapostavljalo, češ, kaj vi veste! Samodržno nastopanje starih sodrugov napram mladim je slaba taktika in če mi dovolite močnejši izraz, starokopitna.

Mladina potrebuje nasvetov in poduka od starejših, izkušenih ljudi. Zato je naloga socialistov, da uče mladino, ji predavajo in vežbajo za agitatorična dela. Tisti klubi, ki se zavedajo tega, prospevajo. Kadar se kdo starejših sodrugov umakne, ga nadomesti eden od mlajših. Socialistični klubi se ne smejo “stirati”, pač pa ohraniti mladeniško svežost.

Mlajši sodrugi nočejo biti zapostavljeni. Pri volji so delati s starejšimi člani. Ne branijo se nasvetov, pri tem pa zahtevajo tudi pravico izražati svoja mnenja in nazore.

Med mladimi in stariimi ne sme biti meje. Oboji morajo biti eno telo z enako voljo do dela. Prvi izpopolnujejo druge in obratno.

Toliko sem hotel reči mimogrede, ko ravno obnavljam naročnino na list. Mogoče sem kje v zmoti, ampak moje mnenje je tako, pravo ali nepravo. —

F. C.

Kapitalistična mašina in delavstvo.

GRAY, PA. — Delavci imajo navado, da se pritožujejo nad slabimi življenjskimi razmerami in pri tem pridno, vsak na svoj način, vse vprek, brez vsakega smotra kritizirajo. Za izobrazbo se večinoma nič ne zanimajo. To je delavstvu v škodo. Vsa kapitalistična mašina, od bosov navzgor, je vzgojena in se mora neprenehoma vzgajati. V mestih vzdržuje neštete šole za vzgajanje svojih ljudi. Poleg tehnične in druge izobrazbe jih napaja s kapitalistično propagando. Vse to številno osebje, v službi kapitalizma, predstavlja mogočno organizirano silo.

Malo je delavcev, ki bi jih to kaj zanimalo. Še manj jih je, ki bi se hoteli izobraževati v socialističnem smislu in delati v socialistični organizaciji. Le z veliko težavo je mogoče pridobiti mlačnega delavca, da se naroči na **SVOJE** glasilo, na list, ki se bori za

njegove interese, ki ga bo vzgojil za razumnega borca, ako go bo hotel čitati.

Koliko slovenskih in jugoslovanskih delavcev je politično organiziranih? Malo! Tu nimam v mislih samo socialistično stranko, ampak tudi vse druge radikalne delavske struje. Seštejmo vse skupaj, in vide-li bomo, da je naša četa organiziranih borcev malenkostna v primeri z maso jugoslovanskega delavstva, ki je izven vsake organizacije. Recite ji, da je nazadnjaška in nezavedna, pa bo protestirala na vse grlo da jo žalite in napadate.

J. S. Z. je organizirala posebno ustanovo pod imenom "Izobraževalna akcija J. S. Z." v katero pripadajo društva podpornih jednot in zvez ter socialistični klubi. Slednji pomagajo tej ustanovi na dva načina. Ampak glavni namen akcije je bil pridobiti društva, katerih ogromna večina članstva ni aktivna na polju razrednega boja in delavske izobrazbe. Lahko pa bi z rednimi gmotnimi prispevki pomagala vršiti to delo Jugoslovanski socialistični zvezi s tem, da bi društva pristopila k Izobraževalni akciji JSZ.

Razveseljivo je, da je vendar precej društev, ki so včlanjena v Izobraževalni akciji. Toda pomislimo, koliko več bi ta akcija pomagala naši stvari, ako bi jo podpirala vsa takozvana napredna društva! Izobrazbe potrebujejo naši ljudje, zelo jo potrebujejo. Nesreča pa je, da se tega ne zavedajo, zato večina tudi noče podpirati takih akcij.

Kadar se pritožujemo nad nezavedno maso, je nam v tolažbo zavest, da je luč močnejša kakor tema. Ako tudi je učiteljev, ki širijo socialistične nauke, danes malo v primeri s pridigarji teme, so naši nauki jačji in neizpodbitni. Z nami je razvoj, z nami je luč. Zmota se bo morala umikati resnici in nevednost znanju. To je resnica, ki je bila in bo. Ta nas navdaja z vedno novimi močmi, da gremo z delom naprej, zmerom naprej! — k.

Obvestilo sodrugom v Clintonu, Ind.

CLINTON, IND. — Kot znano, se je klub št. 41, JSZ., reorganiziral. Aktivnosti članov so precej živahne, kar znači, da bo ta klub žel še lepe uspehe na poljih našega gibanja.

Na zadnji klubovi seji so člani sugestirali, da naj se povabi tukajšnje dramatično društvo "Lavor" na sodelovanje z našim klubom na dramskem polju. Omenjeno društvo se lahko združi s klubom in postane njegov dramski odsek, če se pa to ne bi moglo izvesti, tedaj lahko vsaj sodeluje s klubom.

V ta namen se bo vršila v petek dne 7. marca ob 7. zvečer pri sodrugu Juvancu izredna seja, na katero so povabljeni člani dramatičnega društva "Lavor" in članstvo kluba št. 41, da se pogovorimo o načinih in potih, ki bi vodila k tesnejšemu sodelovanju vseh prizadetih na polju dramske umetnosti.

H koncu vam kličem: Udeležite se seje dne 7. marca v čim večjem številu!

Frank Bregar, tajnik kluba št. 41.

VAŽNA KONFERENCA ČLANSTVA J. S. Z. V CHICAGI.

V petek dne 14. marca ob 8. zvečer se vrši v dvorani SNPJ. diskuzijska seja čikaških klubov J. S. Z. Predmet razprave bo akcija za gradnjo lastnih prostorov za JSZ. in Proletarca.

Sodrug in sodruginje, udeležite se te diskuzijske seje polnoštevilno.

Priredba kluba št. 232 v Barbertonu dobro uspela.

BARBERTON, O. — V soboto dne 23. februarja je priredil klub št. 232, JSZ., veselico z glasbenimi, pevsкими in dramatičnimi točkami ter deklamacijami. Kljub hudemu mrazu, ki smo ga imeli tiste dni, je bila udeležba zadovoljiva.

Dramski odsek je v polni meri izvršil svojo nalogo. Glasbene točke (na piano in vijolino) so bile dobro igrane. Frank Poje je izborna deklamiral poem "V krvi". "Planinskega pastirja" je deklamirala gđ. Pečnik.

Pevske točke so bile povsem zadovoljivo izvajane, če se pomisli, da je naš pevski odsek še mlad.

Udeleženci so bili dobro razpoloženi in veseli, iz česar sledi, da jih je program zadovoljil.

Vsem, ki ste nam pomagali, bodisi v programu, bodisi z udeležbo, se na tem mestu zahvalujemo za naklonjenost, s katero ste nam pripomogli do lepega uspeha.

Čisti preostanek priredbe znaša \$112.

Naš klub se je zavzel biti aktiven tudi na polju prosvetnega dela, kot ste imeli priliko razvideti iz dosedanjih poročil. Ako bo v sodrugih dovolj vztrajne volje, bo postal v doglednem času velepomembna izobraževalna institucija v Barbertonu.

Z enako energijo moramo vršiti svoje naloge v razrednem boju.

Sodrug, prihajajte redno k sejam, ki se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldne v dvorani društva Domovina. Agitirajte med somišljeniki, da se nam pridružijo.

Za napredovanje našega pevskega zbora je važno, da prihajajo pevci redno na vaje. Upam, da bodo ostali zboru enako zvesti v bodoče kakor so bili doslej.

Mnogi, ki govore iz izkušenj v prošlosti, pravijo, da v Barbertonu ni imela še nobena kulturna organizacija dolgega življenja. Mi lahko spravimo take argumente ob vrednost s tem, da napravimo iz odsekov našega kluba delovne enote, ki bodo trajne in hotele obstati, neglede kakšne ovire se pojavijo.

Vaje pevskega odseka "Prešern" se vrše dvakrat na teden, in sicer v torek in petek od 7. do 9. zvečer. Kdor ima veselje do petja, naj vstopi v naš zbor.

H koncu naj še omenim, da sem prevzel tajništvo kluba št. 232, JSZ. Kot član in kot tajnik želim, da delamo za prospeh naše socialistične organizacije vsi skupaj složno in smotreno, pa bomo imeli klub, ki bo v ponos naši naselbini in dika Jugoslovanske socialistične zveze.

JOE TURSICH, tajnik kluba št. 232, JSZ.

Nov socialistični klub J. S. Z. v Ohiju.

WARREN, O. — V naši naselbini smo ustanovili socialistični klub JSZ., v katerega je pristopilo sedem članov. Seja kluba se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v prostorih podpisane. V klubov odbor za to polovico leta so bili izvoljeni: Jacob Kotar, tajnik-blagajnik in organizator; Frank Kernic, zapisnikar. Nadzorni odbor: Eugen Mikus, Marko Rek, Karl Tomažin.

Kakor drugod, tudi pri nas ni šlo brez težav. Treba je bilo agitacije in sedaj, ko je klub ustanovljen, upam, da bo prospeval in vršil svoje naloge.

JACOB KOTAR.

Waukeganski oder.

V nedeljo 24. februarja sem se odpeljal v Waukegan, kjer je "Samostojni izobraževalni klub" vprizoril žaloigro "Cigani" v treh dejanjih, ki je bila tekom zadnjih par let sedaj drugič igrana.

V igri nastopa devetnajst oseb. Režijo je vodil Rudolph Skala. Vloge je pravilno razdelil — to je, igralci in igralka so odgovarjale karakterjem, kakršne zahteva igra.

Vinko Pivk v vlogi Radoslava Zajca je bil dober in zaljubil se je, kakor zahteva vloga. Martin Judnič v vlogi Petra Brenka mi je najbolj ugajal. Cvetana je igral Rudolf Skala, Joe Rigler sodnika, Frank Pierce odvetnika, Mary Steblay gostilničarka pri Kroni, njeno hči je predstavljala Mary Pierce, Frances Podboy natakario, Cvetanovo soprogo Rezi Skala, njunega sinka Frances Hrovatin, Črneti Jakob Jerala, Jurija je igral L. Knežević, Katarino A. Furlan, Marijo Brajdičovo Tillie Varšek, Daniela Paul Gabick, dr. Pačka Frank Brus in pisarja John Steblaj. Razun teh nastopijo v igri tudi orožnik in gostje.

Vsi igralci in igralka so se potrudili, da je vpriporitev dobro izpadla. V podrobnosti se ne bom spuščal. Kakor nobena igra, ki jo vpriporite diletantje, tako tudi ta ni bila brez hib. Nekateri igralci premalo pazijo na izgovorjavo, par igralk in igralcev je bilo pretihih, kar odvrne pozornost občinstva z odra in prične s šepetanjem samo delati šum (nebodigatreba), toda kot sem dejal, igra v celoti je bila v danih okoliščinah dobro vpriporjena.

Igra bi se imela pričeti ob 2. popoldne. Pričela se je po 3. uri, ker ni občinstvo prišlo pravočasno. Udeležba tudi potem ni bila taka kot bi bila lahko. Kot je bilo rečeno v programih, je čisti dobiček namenjen za slikanje sob v Slov. nar. domu. Igralci in prireditelji se trudijo z vajami, z vsako igro je mnogo postranskega dela, in kljub temu je društvo sklenilo nakloniti dobiček v korist Domu. Občinstvo bi moralo to vpoštevati ter napolniti dvorano, ako noče ubiti v igralcih volje za nadaljno nastopanje.

Sodrug kluba št. 45 so mi pravili, da se tudi oni pripravljajo na vpriporitev ene dobre ruske satirične igre. Zadnjič so vpriporili Gorkijevo dramo "Na dnu" z velikim uspehom.

Čul sem tudi, da bo žensko društvo SNPJ. vprizorilo komedijo "Velika repatica", ki jo je v tej sezoni vpriporil dramski odsek kluba št. 1 v Chicagi.

Moje mnenje je, da je za dramsko umetnost v naselbini kakor je Waukegan-North Chicago veliko boljše, ako se jo koncentrira na eno organizacijo.

To smo izprevideli v Chicagi, ko se je bivše Dramatično društva razpustilo in je prevzel vse njegove funkcije socialistični klub št. 1, ki je za negovanje dramske umetnosti izvolil posebni odsek. Klub št. 1 je bil sicer že dolgo aktiven na polju dramske umetnosti, toda moči so se v prošlosti cepile, kar je bilo v škodo vsem prizadetim.

Mislím, da bi bil klub št. 45 na mestu prevzeti to nalogo. Ako bi se vsi tisti zavedni rojaki delavci, ki delujejo sedaj na kulturnem polju v raznih organizacijah, zedinili za enotno organizacijo s potrebnimi odseki v okvirju kluba št. 45, bi v teku par let videli, da bi se dalo na ta način opraviti veliko več dela z boljšimi uspehi, kakor pa, če delujejo razne organizacije samostojno.

Naselbina Waukegan-North Chicago je napredna. Ima svoj Dom, na katerega je lahko ponosna. Ne služi ji samo za zabavo, ampak tudi za resnično kultur-

no središče. To kulturno središče pa bo še pojačano — vsaj jaz tako mislim — ako se bi delo koncentriralo.

Večina rojakov v Waukeganu in North Chicagi (tiste, katerih središče ni Slovenski dom ampak cerkev, izvzamem) simpatizira s socialističnim gibanjem. Ako je temu tako, ni vzroka, zakaj ne bi šla naselbina naprej pred vsemi drugimi in kazala pot, ki vodi k nadaljnim vspehom.

DONALD J. LOTRICH.

Sodrug John Pippan bo govoril na shodu v Clintonu.

V soboto 8. marca bo govoril v Clintonu, Indiana, sodrug John Pippan, tajnik italijanske socialistične federacije in urednik njenega glasila "La Parola del Popolo". Nahaja se na agitaciji za italijansko federacijo in ob tej priliki bo nastopil tudi med slovenskim delavstvom. Govoril bo slovensko.

Prostor in čas shoda je razviden iz letakov, ki so bili raznešeni po Clintonu. Udeležite se ga v čim večjem številu.

Sodruginja Frances A. Tauchar na agitaciji v Kansasu.

V začetku tega meseca je odpotovala v Kansas sodruginja Frances A. Tauchar na agitacijo za "Proletarca" in J. S. Z. V preteklem letu je dosegla pri delu za razširjenje našega glasila po zapadnih državah, v Kansasu, Pennsylvaniji itd., lepe uspehe. Z njenim sodelovanjem se je ustanovilo nekaj novih klubov in dobila je več novih zastopnikov "Proletarcu".

Apelirali smo že na sodruge in somišljenike v Kansasu, naj aranžirajo sestanke, na katerih bi sodruginja Tauchar predavala o aktivnostih naše Zveze in o agitaciji za razširjenje našega glasila.

Na agitaciji v Kansasu bo dosegla uspehe le, če bodo z njo sodelovali naši sodrugi in somišljeniki. Čas je, da postanejo kansaške naselbine zopet aktivne in da dobi Proletarec v njih tisto zaslanbo, ako ne še večjo, kot jo je imel nekdanj. Slovensko delavstvo v Kansasu je bilo zmerom na glasu kot razredno zavedno in aktivno v socialističnem gibanju. Bili so vzroki, najbrž opravičljivi vzroki, da so njihove aktivnosti nekako pojenjale, toda pri tem ne sme zmerom ostati.

Slovensko delavstvo v Kansasu, nazaj v aktivne vrste pod socialistično zastavo!

Država Washington v vrstah J. S. Z.

Sodrug John R. Sprohar, Cle Elum, Washington, nam je večkrat poročal o poskusih organizirati socialistični klub. Prvi neuspešen poskus ni pokopal akcije, kakor je navada v mnogih krajih, ker so tisti, ki so hoteli da se klub ustanovi, ohranili vztrajnost. V pismu z dne 25. februarja poroča sodrug Sprohar, da je klub ustanovljen. Pristopilo je devet članov. Tajnik kluba je J. R. Sprohar.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V VERONI, PA.

Seje socialističnega kluba št. 241, JSZ., se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v prostorih sod. Rock Lesarja. Sodrug in somišljeniki, udeležujte se teh sej, ki so potrebne za našo izobrazbo in napredek. — *Tajnik.*

Kandidatje socialistične stranke v Illinoisu.

Socialistična stranka v Illinoisu je nominirala za prihodnje volitve sledeče kandidate:

Andrew Lavin, Chicago, kandidat za gubernerja;
Tilden Bozarth, Staunton, kandidat za podgovernerja;

Otto Branstetter, Chicago, kandidat za državnega tajnika;

Samuel Block, Chicago, kandidat za generalnega pravnika;

Ansel M. Brooks, Rockford, kandidat za avditorja javnih fondov;

John T. Whitlock, Chicago, kandidat za državnega blagajnika;

George Koop, Chicago, kandidat za zveznega senatorja;

Gus C. Sandberg, Canton, kandidat za kongresnika *At Large*;

John C. Flora, Chicago, kandidat za kongresnika *At Large*.

Razun teh so nominirani kandidatje za kongresnike, državne senatorje itd. po posameznih kongresnih okrajih.

Socialistični kandidatje za urade okraja Cook (Chicago in okolica.)

Okrajna organizacija socialistične stranke v Cook County je nominirala sledeče kandidate:

Daniel Uretz, States Attorney;

Raphael B. Green, Coroner;

Pierce L. Anderson, Recorder;

Robert C. Densmore, Bailiff Municipal Court;

Michael Ladevich, Clerk Municipal Court;

Charles Pogorelec, Clerk of Circuit Court;

Max Silverman, Clerk of Superior Court;

Adolph Dreifuss, Board of Review;

Mauritis De Jong, Board of Assessors;

Phillip Godina, Board of Assessors;

Fred Ehling, Sanitary Trustee;

Fred Frese, Sanitary Trustee;

William Stelk, Sanitary Trustee.

Razun teh je postavila naša stranka kandidate za kongresnike in državne senatorje v vseh čikaških okrajih.

Trije kandidatje na socialistični listi v Chicagi so člani J. S. Z.

Socialistična stranka v Illinoisu je edina delavska stranka, ki bo imela svoje kandidate. V tej državi je sedež treh drugih delavskih strank (Workers' Party, Federated Farmer-Labor Party, Farmer-Labor Party in nekaj drugih samostojnih skupin), izmed katerih ni nobena mogla iti v volilni boj samostojno.

Možno je, da bodo nekatere teh skupin indorsirale naše kandidate, kar pa jim ne bo prineslo mnogo glasov. Socialistična stranka mora računati v svoji kampanji na lastno moč.

V torek dne 8. aprila bodo primarne volitve. Sodrugi in somišljeniki, udeležite se jih in oddajte vaš gas socialistačnim kandidatom. Agitirajte med drugimi delavci in jih pridobite, da bodo šli dne 8. aprila na voliše in glasovali za naše kandidate.

Ali kaj storiš za širjenje Proletarca med svoje tovariše? Ali si že mislil na ustanovitev socialističnega kluba v kraju, kjer živiš? Ker praviš, da si socialist, pokaži to tudi v dejanju!

"Free Youth", glasilo Y. P. S. L., pričelo izhajati.

Socialistična mladinska liga (Young People's Socialist League) je pričela izdajati mesečnik "Free Youth", ki izhaja v obliki magazina na 16. straneh.

Prva številka je izborna urejena; ker ima list dobre sotrudnike, obeta postati ena najboljših socialističnih mladinskih publikacij. Med sotrudniki so v prvi izdaji zastopani E. V. Debs, Willy Pogany, W. M. Feigenbaum, D. P. Berenberg, Clement Wood, Emanuel Blum, Gertrude Weil Klein in drugi.

Gertrude Weil Klein je urednica, Morris Novik pomožni urednik in S. H. Friedman upravnik.

Socialistična mladinska liga (pridružena k ameriški socialistični stranki) je dobila z novim mesečnikom svojo uradno glasilo, ki zasluži, da mu naklonijo podporo vsi stariši in vsa naša mladina. Naročnina je samo \$1 na leto in 55 centov za pol leta. Naslov: Free Youth, 7 East 15th Street, New York, N. Y. Naročnino na Free Youth sprejema tudi upravništvo "Proletarca".

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Ocepek, Pittsburgh, Pa.	9
Marko Tekavec, Canonsburg, Pa.	4
Mike Primozich, Library, Pa.	3
Anton Maslo, Pursglove, W. Va.	3
Charles Pogorelec, Chicago, Ill.	3
Jacob Kunstelj, Ely, Minn.	3
John Lazar, Cleveland, O.	3
Jacob Kotar, Warren, O.	3
Christina Omahne, Clinton, Ind.	3
Max Martz, Buhl, Minn.	2
John Kunstelj, Gross, Kans.	2
John Korošec, Meriden, W. Va.	2
E. Erznožnik, Red Lodge, Mont.	1
Peter Bukovec, Johnstown, Pa.	1
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	1
Frank Ludvik, Cleveland, O.	1
Anton Zalar, Lloydell, Pa.	1
John Kvartich, Morgan, Pa.	1
Anton Divjak, Mulberry, Kan.	1
Josef Tursich, Barberton, O.	1
Frank Cepirlo, Lorain, O.	1
Louis Sterle, Krayn, Pa.	1

PREDAVANJA KLUBA ŠT. 1.

V četrtek dne 6. marca ob 8. zvečer bo predaval v dvorani SNPJ., 2657 Šo. Lawn-dale Ave., sodrug Anton Slabe o razvoju parlamentarizma v Angliji. V Angliji je danes na krmilu delavska stranka, dasi še ni večinska stranka, ki pa bo kmalu postala. Predmet, o katerem bo predaval sodrug Slabe, je zanimiv in važen.

V petek dne 28. marca bo v dvorani SNPJ. predaval s. Jože Zavertnik o astronomiji.

Vstopnina prosta za vse.

Lokalnim organizacijam in članstvu socialistične stranke.

Dragi sodruzi:

To je moje zadnje pismo, ki ga naslovljam na vas kot tajnik socialistične stranke. Na seji eksekutive dne 9. februarja v St. Louisu, Mo., sem podal svojo resignacijo, eksekutiva jo je sprejela in izvolila za tajnico sodruginjo Bertho Hale White.

Vzrok moje resignacije je, da potrebujem spremembo po štiriletnem napornem delu v gl. uradu soc. stranke. V sedanjem stanju bi si ne upal podvzeti težkih nalog in odgovornosti voditi kampanjo v letu predsedniških volitev. Radi tega sem se čutil dolžnega napram sebi in stranki odložiti to službo in jo pustiti komu drugemu, ki bo boljše kvalificiran za delo, ki ga ima izvršiti v tem letu.

Sodruginja White je popolnoma sposobna za naloge, ki jih je prevzela. V gl. uradu stranke je bila vposljena kot pomožna tajnica štiri leta. V našem gibanju je že dolgo vrsto let. Poznana ji je zgodovina stranke, načini dela v uradu in v rekordi; v letih, ko je bila vposljena v uradu in v času svojih prejšnjih aktivnosti v stranki se je seznanila z velikim številom aktivnih sodrugov po vseh krajih Zedinjenih držav. Brez dvoma je eksekutiva poverila to službo pravi osebi, ki jo bo vršila v zadovoljstvo nji in članstvu.

Ne skrbi me, da li bo ona dobro izvrševala svoje delo. Bolj v skrbeh sem, da li bo članstvo izpolnjevalo svoje dolžnosti tako kot bi jih moralo in kakor je za napredovanje stranke potrebno. Osebe, ki so vposljene v uradih stranke, ne morejo same vršiti vsega agitatoričnega, propagandističnega in vzgojevalnega dela. Nesposobni in brezbrizni vposljenci v strankinih uradih lahko uničijo mnogo dela, ki ga izvrši članstvo, na drugi strani pa brezbrizno, neaktivno članstvo lahko spravi ob vrednost vse naporno delo, ki ga vrše strankini funkcionarji.

Uspeh je odvisen od mene in tebe. Stranka nas vse potrebuje, delo nas vseh je enako važno. Brez sodelovanja drug z drugim ni misliti na napredovanje. Ampak vsi mi, združeni roka v roki, lahko dosežemo v tem letu za našo stranko in za socializem ogromne uspehe. In mi hočemo uspehe!

Dne 4. julija bo v Clevelandu konvencija, ki jo je sklicala "Konferenca za progresivno politično akcijo". Od te konvencije je odvisno, da-li že v tem letu dobimo mogočno delavsko stranko, kateri bi pripadale velike unije, farmerske organizacije in socialistična stranka. Mi upamo, da bodo odgovorni faktorji teh unij spregledali in šli pod zastavo svoje stranke. Če pa se naši upi letos še ne uresničijo, če bo ta konvencija radi enega ali drugega vzroka za enkrat še odklonila formirati svojo federativno stranko, ostane polje socialistični stranki, ki ga bo znala izrabiti. Mi smo na delu in ostanemo. V vsakem slučaju je polje za našo propagando ugodnejše, kakor v kateremkoli letu po svetovni vojni.

Razkritja teapotskega škandala, veteranskega biroja, in razkritja korupcije v drugih vladnih departementih; odklonitev bonusa vojakom; gospodarsko propadanje malih farmerjev in poskusi znižati davke velikim korporacijam na račun ljudstva, vse to je ustvarilo politično situacijo, katero moramo izrabiti. In prilično izrabiti jo imamo sedaj.

Štirje meseci, ki jih imamo do julijske konvencije, so za naše gibanje važnejši, kakor pa naslednji štirje

meseci. Organizacijo moramo jačati sedaj! Socialistično stranko moramo utrditi v vseh državah. Skrbeti moramo, da pridejo naši kandidatje v vseh krajih na glasovnico. Vsa preliminarna dela morajo biti izvršena pred konvencijo. *In to je naše prvo delo!*

Da ga bomo izvršili, je potrebno, da opravimo vsak svoj kos dela. Ne samo to. Stranka potrebuje gmotnih sredstev. Za podporo je odvisna od delavcev in nikogar drugega. Sodruginja White ne more delati opeke brez ilovice, ne graditi stranko, ne voditi kampanjo brez denarnih sredstev. Kot bivši tajnik vem, v koliki meri odvisi uspeh njenega dela od podpore, ki ji jo bodo nudili aktivni sodruzi, in kako mučno in težavno je, če sredstva ne prihajajo v zadostni meri.

Naša stranka je za to leto izdala posebne znamke, ki jih bo prodajala svojim članom in simpatičarjem. Znamke so po 50c, \$1 in \$5. Stranka nikogar ne sili, da naj jih kupi. Apelira pa na članstvo in simpatičarje, naj si jo vsakdo nabavi za vsoto, kakršno zmore.

Te znamke s potrebnimi navodili bo razposlala sodruginja White vsem lokalnim organizacijam. Pripravite se že sedaj, da jih izvedete in s tem pripomorate stranki do sredstev, ki jih potrebuje pri delu za širjenje socialistične misli in jačanje organizacije.

Moja resignacija ne pomeni, da sem izgubil zanimanje za socializem ali se umaknil delu v stranki. Nitj najmanj ne. Ostal bom aktiven, v kolikor mi bodo dopuščale moje moči in storil bom kolikor največ bom mogel za našo skupno stvar. Ako ste bili zadovoljni z mojim delom, bom smatral za najboljše priznanje to, ako se lotite dela s povečano zvestobo do stranke in ji pomagata, da postane ena mogočnih so-

DRUŽINSKO ŽIVLJENJE.

Ko je nekega večera soprog odprl vrata svojega doma, zaigral mu je smehljaj na ustnih. Sobe njegove hišice so bile počedene, miza pogrnjena in svojo soprogo je našel zaposleno pri peči.

Ko je prihajal v prejšnjih mesecih ob večerih domov, je vselej našel hišo v neredu, zmučeno ženo in jokajočega otroka.

"Kaj se je zgodilo", je vprašal svojo ženo, ko je opazil zadovoljen izraz na njenem licu.

"Ne moreš si misliti, zato ti moram povedati. Danes zjutraj je prišla k nam gospa Smith in ko je zagledala grde izpahke na Aninem telesu, me je vprašala, če sem jih skušala odpraviti. Rekla mi je, da je ona rabila mazilo, o katerem je prepričana, da bo ozdravilo otroka. Pojasnila sem ji, da smo poskusili vse, toda brez uspeha. Nato je šla domov in prinesla lonček tega mazila.

Gospa Smith je dela to mazilo na otrokovo kožo in otrok je postal miren.

Ko boš šel nocoj k brivcu, želim, da stopiš v lekarno in kupiš lonček BISMOLATA, ki stane samo 50c. Ako ga nimajo v lekarni, tedaj ga bomo naročili naravnost od WALINDER LABORATORY, 4452 Wilson Ave., Chicago, Ill." (Adv.)

cialističnih strank na svetu. Največja zaupnica, ki bi jo mogel dobiti, bi bila, da stranka izrabí priložnosti, ki se ji nudijo v tem letu, na vseh straneh in postane resnična politična sila delavskega razreda.

Pri vsem tem delu vam obljubljam svojo pomoč, ob enem pa računam na pomoč stranki od vseh vas, s katerimi sem imel priliko delati zanjo vsa ta leta.

S sodružnim pozdravom, *Otto Branstetter*, bivši tajnik socialistične stranke.

Listu v podporo.

IV. Izkaz.

CLINTON, IND. — Christina Omahne, \$1.40; John Skoff, \$1.00; John Žetko, 50c; Joe Gracner, 25c. (Poslala Christina Omahne).....	\$ 3.15
RITTMAN, O. — John Petek	2.00
TORONTO, O. — Paul Chesnik	1.00
GLENCOE, O. — Ignatz Žlemberger	1.00
CHICAGO, ILL. — Frank Pečnik	1.00
HOUSTON, PA. — Nikolaj Krasna	1.00
MILNER, COLO. — John Trocha85
LLOYDELL, PA. — Anton Zalar,25
EXPEDIT, PA. — Tony Ukmar25
VERONA, PA. — Frank Trebec25

Skupaj \$ 10.75
Prejšnji izkaz 96.66

Skupaj \$107.41

Ali je vaš prijatelj naročnik "Proletarca"?

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako prvo nedeljo v mesecu po seji društva Prostimislecí, št. 87, SNPJ., v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — *Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsake drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2.30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soci. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

Slovenski delavci, skrbite, da se Proletarca razširi v vse kraje, kjer živi naše delavstvo. Pridobivajte mu ob vsaki priložnosti nove naročnike. Delajte za svoj tisk.

Finančna sila tega zavoda
Vam jamči vseobčo sigurnost.

SLOVENCİ V AMERIKI

otroci — njih roditelji — in roditelji teh, poverjujejo svoje bančno poslovanje našemu zavodu — in vsak izmed njih ceni uspeh svojega neprestanega stika s to največjo jugoslovansko banko v Zedinjenih državah.

In vi, ki pri nas ne vlagate, niti ne investirate, brez razlike kje stanujete, prepričajte se, da je za Vas najuspešnejše, ako poverite Vaše bančno poslovanje nam.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulica,
CHICAGO, ILLINOIS.

Pošiljamo denar v staro domovino najceneje in najhitreje. PRODAJAMO PAROBRODNE LISTKE za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo tudi svedočbe (affidavits) za naseljence.

Knjige! Knjige!

Velika izbira slovenskih in angleških knjig. Prečitajte cenik knjig in si jih naročite od Proletarca.

Največja zaloga boljših književnih del.

LOUIS KVEDER

(200 Walsh Bldg.)

434 Diamond St.,
PITTSBURGH, PA.

Izdelujem pooblastila, kupne in darovalne pogodbe, teste in vsa v notarski posel spadajoča dela.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HIŠE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25	IGRE	MLEKARSTVO, s črticami s živinoreji s slikami75
VZORI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50	ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana ..	NALEZLJIVE BOLEZNI35
KABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana ..	.65	BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana ..	NARODNOGOSPODARSKI SREŠJI25
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana ..	.75	CARLJEVA ZENITEV-TRIJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, snodejanke, broširana ..	NAS JEZIK, (Dr. J. Glonar), vezana ..	.45
KAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75	DNEVNİK, veseloigra v 2 dejanjih ..	NAS SADAŠNJI USTAVNI POLOZAJ75
ZA SREČO, povest, broširana ..	.45	GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.	O KONSUMNIH DRUŠTVIH ..	.10
KAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana ..	1.00	GOSPA Z MOJJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana ..	O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana ..	.40
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Senoa), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana ..	1.20	KASIIJA, drama v 3 dejanjih ..	OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPODARSTVA50
EMOTE IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zoroe), broširana ..	.40	JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana ..	POGLED V NOVI SVET70
ZVONARJEVA HOI, povest, broširana ..	.65	MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana ..	POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana 75c, vezana ..	1.00
ZENINI NASE KOPERNELE, (Bado Murnik), broširana ..	.30	NAVADEN ČLOVEK, (Braun Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana ..	POSTREZBA BOLNIKOM, s slikami ..	.35
SLOVENSKI PISATELJI:		NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana ..	PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI (Ivan Robida, vezana ..	1.15
FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana ..	1.25	OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana ..	RASLINSTVO NASIH ALP, (F. Seidl) ..	.95
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana ..	2.00	ROMANTIČNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana ..	RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar) ..	.35
JOS JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan ..	1.75	ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih ..	REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana ..	.45
II. zv. vezan ..	1.50	SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana ..	SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala SNPJ., 364 strani, vezana v platno ..	2.00
III. zv. vezan ..	1.50	UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri snodejanke, broširana, 75c; vezana ..	SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana ..	.50
IV. zv. vezan ..	1.25	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba ..	.40
V. zv. vezan ..	1.00	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata ..	SRSKA POŠETNICA, (J. T.) ..	.50
VI. zv. vezan ..	1.00	ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kera) ..	SPRETNJA KUCHARICA, broširana, \$1.00, vezana ..	1.25
PESMI IN POEZIJE.		DEMOKRATIEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Štebi) ..	SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, E. K.), broširana ..	.50
BASNI, (Jean de la Fontaine, in francosčine prevel I. Hribar) vezana ..	1.00	GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Sarabon), vezana ..	USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike ..	.10
MLADA POTA, (Oton Zupanič), pesmi, trda vezba ..	.75	JUGOSLAVIJA, (A. Melik), zemljepisni pregled ..	V NOVO DEZELO, (E. K.) broširana ..	.35
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana ..	.90	KATOLISKA CERKEV IN SOCIALIZEM ..	VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza) ..	.25
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba ..	.50	KDO UNICUJE PROLETAJIANJE V MALEM ..	ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM ..	.10
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90	KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels) ..	ZAKON BIOGENEZE, (J. Howard Moore, prevel I. M.) ..	1.50
POHORSKE POTI, (Janke Glasar), broširana ..	.35	KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Menesaj) ..	ZA STARO PRAVDO, (Fran Erjavec) ..	.40
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana ..	.45	KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pire) ..	ZBIRKA RUDARSKIH IN FIZIČNSKIH IZRAZOV, (J. Boslaj) ..	.30
ŠTO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana ..	1.20	MISELNI RAZVOJ EVROPEKEGA ČLOVEŠTVA, (Fran Drtina), vezana ..	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trde vezana ..	1.50
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Machar), vezana ..	1.10		ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in majska izdaja letnika 1922, vsaka po ..	.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana ..	.65		ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec) ..	.25
SOLNCE IN SENČE, (Ante Debeljak), broširana ..	.50			
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana ..	.25			
SLEKKE PESMI, (Peter Bazar), trda vezba ..	.50			
TRBOVLJE, (Tone Seličkar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75			
TRISTIA EK SIBERIA, (Vojslav Mole), vezana ..	1.25			
VARJE VIDOVE, (Oton Zupanič), pesnitve, broširana ..	.40			

ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) trije zvezki, broširani, I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv. 85c. Val trije zvezki 541 str. 2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,

letnik 1916, vezan	40
letnik 1917, vezan	50
letnik 1919, vezan	50
letnik 1920, vezan	65
letnik 1921, broširan	50
letnik 1922, vezan	75
letnik 1922, broširan	50
letnik 1923, vezan	75

CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c.....
(Imamo jih dvoje vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)

KRES, revija, I. 1922, št. 9-10..

KRES, revija, I. 1922, št. 11-12..

KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-3-4

NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DREAVLJANSTVA ZEDINJENIH DREAV

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški) ..

PROLETAREC, vezani letniki, 1919, 1921 in 1922, vsaki

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana ..

ANCIENT LOWLY, (G. Osborne Ward) dve knjige, 1318 strani, vezane

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana

BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezane v platne ..

END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana

EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana

EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana

FOOD AND MY NEIGHBOUR, (Robert Blatchford), vezana

GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokošolstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana

IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba

JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čičeških klavnice

JIMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair)

KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana

KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz sednjega štrajka (1913) coloradskih premegarjev, trda vezba

LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard-Moore), vezana

LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana

OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani ..

PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana

REPUBLIC OF PLATO, vezana

RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana

ROBERTS RULES OF ORDER, vezana

SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana

SCIENCE AND REVOLUTION, Ernest Unterman, vezana

SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana

STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana ..

THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba ..

THE CRY FOR JUSTICE, (Upton Sinclair) vezana

THE DREAM OF DEBS, (Jack London)

THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese

THE UNIVERSAL KINSHIP, (J. Howard Moore)

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platne

HUNDRED PER CENT (Upton Sinclair). Povest patrijota ..

VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana

THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana

Naročilem priložite poštni ali ekspresni meny order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne preste. Klubom in čitalnicam, pri vseh večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC

3639 W. 26th Street,

Chicago, Ill.

POZOR!

Sedaj slišite skoro vsaki dan, da ima eden ali drugi, ki ga poznate pljučnico, katera bolezen konča v mnogih slučajih usodopolno. — "Healthgrami" zdravstvenega odbora po uličnih karah nas svarijo, da je to sezona za pljučnico in da naj nikar ne zane-marimo prehladov. Navadno se nam dozdeva, da je prehlad nevažen nered. Ljudje rečejo: "Bom se ga že znebil," in pri tem se hudo zmotijo. Če se pokažejo prvi znaki prehlada in kašlja, s kihanjem, mrazom in omotico v glavi, vzemite takoj Trinerjev Cough Sedative. Istočasno pa izčistite svoja čreva. Redno vsakdanje izločevanje poveča našo odporno moč in nam daje najboljšo zdravilo za ta namen in se je izkazalo velike vrednosti povsod, kjer se je pojavila influenza. Mr. Mike Kargol nam je pisal 1. februarja 1924 iz Wood, Pa.: "Brez Trinerjevega zdravilno grenkega vina ne moremo biti. Isto je rešilo življenje naših družini in drugim, ki so ga vživali, ko je razsajala influenza." Če ne bi vaš lekarnar ali trgovec z zdravili imel Trinerjevih zdravil, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

Najboljša jugoslovanska socialistična revija je "Proletarec". Prinaša članke, razprave in pregled delavskega gibanja po svetu ter opise aktivnosti v naših naselbinah na polju socialističnega in kulturnega dela. Naročite ga še danes.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih sastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbere raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplem priporočam.